

GŁOSA DO WYROKU SĄDU NAJWYŻSZEGO Z DNIA 20 CZERWCA 2023 R., I KS 15/23

ADRIANNA WĄCZEK*

DOI: 10.26399/iusnovum.v18.4.2024.34/a.waczek

STRESZCZENIE

W artykule poruszono problematykę dotyczącą postępowania dowodowego przed sądem odwoławczym w polskim procesie karnym. W wyniku przeprowadzonych rozważań Autorka wyraża aprobatę względem stanowiska Sądu Najwyższego, w świetle którego sąd odwoławczy, w razie stwierdzenia konkretnych treściowych braków części dowodów osobowych i nieosobowych, jest nie tylko uprawniony, ale także zobowiązany do tego, by czynności dowodowe przeprowadzić autonomicznie. Przepis art. 452 k.p.k. stanowi zasadnicze kryterium oceny zasadności ujętego w ten sposób poglądu. Stosowanie metody historycznej w procesie jego interpretacji sprawia, iż okoliczność uchylecia pierwszej jednostki redakcyjnej art. 452 k.p.k., w świetle której „sąd odwoławczy nie może przeprowadzić postępowania dowodowego co do istoty sprawy”, wpłynęła na ukonstytuowanie w ten sposób zasady przeprowadzania dowodów co do istoty sprawy przez sąd odwoławczy. Argumentację w tym względzie wzbogaca łączna interpretacja art. 427 § 3 k.p.k. w zw. z art. 452 § 2 i 3 k.p.k.

Słowa kluczowe: sąd odwoławczy, postępowanie dowodowe, model postępowania odwoławczego, dowód, zasada

GLOSS ON THE JUDGMENT OF THE SUPREME COURT OF JUNE 20, 2023, I KS 15/23

ABSTRACT

This study focuses on the issue of evidentiary proceedings before the appellate court in the Polish criminal procedure. As a result of the considerations carried out, the author expresses approval of the position of the Supreme Court, in the light of which the appellate court, in the

---

* dr, Katedra Prawa Karnego w Instytucie Nauk Prawnych Uniwersytetu Opolskiego (Polska), e-mail: adrianna.waczek@uni.opole.pl, ORCID: 0000-0002-6204-0820

event of finding specific content deficiencies in part of personal and non-personal evidence, is not only authorized, but also obliged to conduct evidentiary proceedings autonomously. The provision of Article 452 of the Code of Criminal Procedure is the fundamental criterion for assessing the validity of the view expressed in this way. The application of the historical method in the process of its interpretation means that the circumstance of repealing the first editorial unit of Article 452 of the Code of Criminal Procedure, in the light of which "the appellate court may not conduct evidentiary proceedings as to the substance of the case", influenced the establishment of the principle of conducting evidence as to the substance of the case by the appellate court in this way. The argumentation in this respect is enriched by the joint interpretation of Article 427 § 3 of the Code of Criminal Procedure in connection with Article 452 § 2 and 3 of the Code of Criminal Procedure.

Keywords: appellate court, evidentiary proceedings, model of appellate proceedings, evidence, principle

TEZA

W razie stwierdzenia konkretnych treściowych braków części dowodów osobowych i nieosobowych, sąd II instancji był zarówno uprawniony, jak i zobowiązany do tego, by czynności dowodowe przeprowadzić autonomicznie, skoro aktualnie obowiązujące regulacje postępowania odwoławczego, w tym wynikające z art. 452 k.p.k., wskazują na znaczne możliwości orzekania reformatoryjnego sądu odwoławczego, także na podstawie dowodów przeprowadzonych wyłącznie w tej fazie postępowania. Zmiana wyroku sądu I instancji, zresztą również utrzymanie go w mocy, wykluczona jest jedynie wtedy, gdyby w postępowaniu odwoławczym należało przeprowadzić przewód sądowy w całości, a więc przeprowadzić wszystkie dowody na nowo.

GŁOSA

Teza głosowanego orzeczenia dotyczy problematyki przeprowadzania postępowania dowodowego co do istoty sprawy przez sąd odwoławczy. Rozstrzyga zatem kwestię ważną w aspekcie zarówno teoretycznym, jak i praktycznym, stąd też wymaga głębszej analizy. Zagadnienie w niej podniesione koncentruje się wokół wykładni przepisu art. 452 k.p.k. Zastosowanie metody historycznej w procesie jego interpretacji jest niezbędne, gdyż tylko w ten sposób może nastąpić prawidłowe ujęcie aktualnie obowiązującego modelu postępowania odwoławczego w polskim procesie karnym. Implikacje na tej płaszczyźnie są ważne, gdyż stanowią argument względem zaakceptowania głosowanej tezy.

Wyróżniona powyżej metoda historyczna, stosowana jako priorytetowa w ramach niniejszych rozważań, wiąże się ze zmianą normatywną, która nastąpiła na gruncie art. 452 k.p.k. Pierwsza jednostka redakcyjna tego przepisu, który stanowił, iż „sąd odwoławczy nie może przeprowadzić postępowania dowodowego co

do istoty sprawy”¹, została uchylona art. 1 pkt 159 lit. a Ustawy z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw². Sąd Najwyższy słusznie zatem uznał, biorąc za podstawę takiego stanowiska zaprezentowaną powyżej zmianę, iż sąd odwoławczy jest aktualnie nie tylko uprawniony, ale także zobowiązany do przeprowadzenia czynności dowodowych. Ukonstytuowana w wyniku zaprezentowanej zmiany zasada przeprowadzania postępowania dowodowego co do istoty sprawy przez sąd odwoławczy została także przedstawiona na kanwie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 4 lipca 2019 r., V KS 18/19³, który wyraził następujący pogląd: „(...) sąd odwoławczy sam przeprowadza dowody, a nie w celu ich przeprowadzenia uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę sądowi I instancji do ponownego rozpoznania”.

Analogiczne stanowisko, które stanowi podstawę do wnioskowania o obowiązku reguły dowodzenia co do istoty sprawy przez sąd II instancji, z uwagi na posłużenie się w tym zakresie formułą obligatoryjną wskazującą na powinność, wynika również z wyroku Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2024 r., II KS 59/23⁴, w świetle którego: „Regułą jest obecnie prowadzenie uzupełniającego postępowania dowodowego przed sądem drugiej instancji i orzekanie reformatoryjne, zaś uchYLENIE wyroku sądu meriti w oparciu o przesłankę z art. 437 § 2 in fine k.p.k. powinno mieć miejsce jedynie w sytuacjach wyjątkowych, kiedy bez ponowienia wszystkich dowodów nie jest możliwe wydanie trafnego rozstrzygnięcia”.

W związku z tym powstaje pytanie, czy zaprezentowana na wstępie zmiana normatywna, przyjmująca postać uchylecia § 1 w obrębie art. 452 k.p.k., stanowi jedyny argument prawny w przedmiocie wnioskowania przyjętego na kanwie głosowanego orzeczenia, tj. co do istnienia nie tylko możliwości, ale przede wszystkim powinności w zakresie przeprowadzania dowodów przez sąd odwoławczy? Konkluzja w tym przedmiocie stanowi *de facto* rezultat badań skoncentrowanych wokół procesu legislacyjnego, którego początek wyznacza Ustawa z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw⁵, środek Ustawa z dnia 11 marca 2016 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw⁶, koniec zaś – Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw⁷. Wyróżnione ustawy pozostają zasadnicze z perspektywy dedukcji o zakresie dopuszczalnego dowodzenia co do istoty sprawy przez sąd odwoławczy, albowiem prezentują treści istotne pod kątem spektrum postępowania dowodowego w ramach instancji odwoławczej, *implicite* zasługują na uwzględnienie w procesie dokonywania analizy problematyki określonej treścią głosowanego orzeczenia. Zanim nastąpi szczegółowa prezentacja przedmiotowych modyfikacji

---

¹ Dz.U. z 1997 r., nr 89, poz. 555.

² Dz.U. z 2013 r., poz. 1247.

³ Wyrok SN z 4.07.2019 r., V KS 18/19, LEX nr 2691651.

⁴ Wyrok SN z 16.01.2024 r., II KS 59/23, LEX nr 3656091.

⁵ Dz.U. z 2013 r., poz. 1247.

⁶ Dz.U. z 2016 r., poz. 437.

⁷ Dz.U. z 2019 r., poz. 1694.

normatywnych, należy uprzednio podkreślić, iż zmiany ilościowe, prezentowane poprzez odniesienie podjętej problematyki do trzech nowelizacji, pozwalają konstatować w odniesieniu do sformułowanego pytania. Powyższa lista źródeł ukierunkowanych w stronę nowelizacji Kodeksu postępowania karnego z 1997 r. pozwala bowiem wnioskować, iż podnoszona na kanwie głosowanego orzeczenia powinność przeprowadzania dowodów przez sąd w ramach wyższej instancji nie stanowi wyłącznie wynikowej derogacji zakazu przeprowadzania postępowania dowodowego co do istoty sprawy przez sąd odwoławczy jako zmiany, która nastąpiła w wyniku wejścia w życie Ustawy z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw⁸, ale także stanowi wypadkową interpretacji i oceny dalszych zmian normatywnych, które przypadają na lata 2016–2019. Wprawdzie zniesienie zakazu przeprowadzania postępowania dowodowego co do istoty sprawy przez sąd odwoławczy stanowi zmianę o charakterze zasadniczym i jako taka uzasadnia ona głosowaną tezę, niemniej podjęcie analizy względem dalszych zmian normatywnych pozostaje niezbędne z dwóch względów. Po pierwsze, służy potwierdzeniu obowiązywania reguły przeprowadzania postępowania dowodowego przez sąd odwoławczy oraz dowodzi jej realności, oceniając drugi z wymienionych elementów nie tylko z perspektywy teorii prawa, co praktyki w zakresie jego stosowania. Po drugie, podjęte zmiany legislacyjne, następnie urealnione poprzez wprowadzenie ich w życie, pozwalają wyznaczyć stopień urzeczywistnienia tej zasady; wiąże się to z określeniem zakresu dopuszczalnego dowodzenia co do istoty sprawy w postępowaniu odwoławczym.

Proces dedukcji odnośnie do ukonstytuowanej zasady przeprowadzania postępowania dowodowego co do istoty sprawy, którą potwierdza teza głosowanego orzeczenia uczynionego przedmiotem rozważań, wymaga głębszej analizy, która powinna opierać się na ocenie podjętej problematyki przez pryzmat modeli postępowania odwoławczego jako zagadnienia o charakterze zasadniczym w tym względzie. Podstawowy wymiar przedmiotowego zagadnienia wynika z wyrażonego w doktrynie poglądu, w świetle którego „to zakres dopuszczalnego dowodzenia decyduje o modelu, nie zaś model o zakresie dowodzenia”⁹. W kontekście takiego zapatrywania powstaje zatem dalsze pytanie, w jaki sposób zmiany normatywne, których istota koncentruje się na zniesieniu zakazu przeprowadzania postępowania dowodowego co do istoty sprawy oraz na dalszych modyfikacjach w obrębie art. 452 k.p.k., wpłynęły na kształt modelu postępowania odwoławczego? Prawidłowa analiza przepisów prawnych regulujących postępowanie dowodowe przed sądem odwoławczym nie może nastąpić bez uwzględnienia normatywnych warunków, w jakich – zgodnie z założeniem przyjętym przez ustawodawcę – powinna

---

⁸ Art. 56 Ustawy z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw: „Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 lipca 2015 r., z wyjątkiem (...)”.

⁹ P. Hofmański, S. Zabłocki, *Dowodzenie w postępowaniu apelacyjnym i kasacyjnym – kwestie modelowe*, w: *Funkcje procesu karnego. Księga Jubileuszowa Profesora Janusza Tylmana*, red. T. Grzegorzczak, Warszawa 2011, s. 468; zob. także D. Świecki, *Bezpośredniość czy pośredniość w polskim procesie karnym. Analiza dogmatycznoprawna*, Warszawa 2013, s. 254; Z. Kwiatkowski, *Evidentiary Proceedings Before an Appellate Court in the Polish Criminal Trial*, „Ius Novum” 2016, nr 2, s. 112.

przebiegać kontrola odwoławcza. Ustalenie prawidłowej odpowiedzi na sformułowane powyżej pytanie wymaga zatem prezentacji zakresu znaczeniowego pojęcia „model postępowania odwoławczego”, wskazania jego rodzajów oraz scharakteryzowania podstawowych założeń tych modeli. Niezbędne w tym zakresie są poglądy wyrażone w literaturze przedmiotu, które wyjaśniają zasadnicze, w wyznaczonym przedmiocie niniejszej analizy, kwestie. Stanowiący punkt wyjścia termin „model” jest definiowany przez S. Waltoś jako „zespół podstawowych elementów pewnego układu, pozwalający na odróżnienie go od układów innych”¹⁰. Inne ujęcie językowe tej nazwy prezentuje zapatrywanie, w świetle którego „pojęcie modelu (teoretycznego) w ujęciu abstrakcyjnym należy rozumieć jako konstrukcję hipotetyczną odwzorowującą dany rodzaj rzeczywistości w sposób uproszczony, sprowadzający jej cechy do związków najistotniejszych (...) termin model oznacza zarówno zbiór istotnych zmiennych, jak i określone związki funkcjonalne między nimi”¹¹. Poglądy te stanowią podstawę do wyodrębnienia węższego pojęcia, jakim jest „model postępowania odwoławczego”, definiowany jako „zespół twierdzeń charakteryzujących i wyodrębniających istotne cechy określonego postępowania odwoławczego”¹². Zdaniem Z. Dody stanowi on całokształt uprawnień oraz ograniczeń sądu odwoławczego dotyczących zakresu rozpoznania oraz rozstrzygnięcia sprawy¹³. Podstawowe kryterium podziału modeli postępowania odwoławczego koncentruje się w pytaniu: czy sąd odwoławczy jest uprawniony do zbadania zaskarżonego orzeczenia pod kątem prawnym czy faktycznym? W doktrynie¹⁴ wyróżnia się trzy zasadnicze modele postępowania odwoławczego – apelacyjny, kasacyjny oraz rewizyjny. Istota modelu apelacyjnego to założenie, że sąd odwoławczy, będąc sądem merytorycznym, ponownie rozpoznaje sprawę, *implicite* w ramach postępowania apelacyjnego następuje powtórzenie postępowania dowodowego na wzór postępowania przed sądem I instancji¹⁵. W modelu rewizyjnym, w którym postępowanie odwoławcze jest dwuinstancyjne, sąd odwoławczy w zasadzie nie przeprowadza postępowania dowodowego co do istoty sprawy, jedynie w wyjątkowych sytuacjach uzupełnia przewód sądowy¹⁶. Przedmiotowy model wyraża najczęściej schemat, w którym zasadą jest zakaz przeprowadzania postępowania dowodowego co do istoty sprawy przez sąd odwoławczy oraz wyjątek sprowadzający się do możliwości przeprowadzenia pojedynczych dowodów. W piśmiennictwie o modelu kasacyjnym mówi się w następujący sposób: „W kasacyjnym modelu postępowania odwoławczego orzeczenie podlega sprawdzeniu wyłącznie

¹⁰ S. Waltoś, *Model postępowania przygotowawczego na tle prawnoporównawczym*, Warszawa 1968, s. 9.

¹¹ M. Fingas, *Orzekanie reformatoryjne w instancji odwoławczej w polskim procesie karnym*, Warszawa 2016, s. 22.

¹² A. Kaftal, *W sprawie modelu środków odwoławczych*, „Państwo i Prawo” 1973, nr 8–9, s. 181.

¹³ Z. Doda, A. Gaberle, *Kontrola odwoławcza w procesie karnym. Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Komentarz*, Warszawa 1997, s. 58.

¹⁴ A. Kotowski, *Skarga nadzwyczajna na tle modeli kontroli odwoławczej*, „Prokuratura i Prawo” 2018, nr 9, s. 51–85; D. Świecki, *Apelacja w postępowaniu karnym*, Warszawa 2012, s. 16–17.

¹⁵ D. Świecki, *Konstrukcja apelacji jako środka odwoławczego w procesie karnym*, Warszawa 2023, s. 30.

¹⁶ *Ibidem*, s. 31.

pod względem prawnym (prawnomaterialnym i prawnoprocesowym). W związku z tym sąd kasacyjny nie bada prawidłowości ustaleń faktycznych i nie dokonuje samodzielnie takich ustaleń. Dlatego też nie przeprowadza także dowodów co do istoty sprawy. Sąd kasacyjny w ogóle nie prowadzi postępowania dowodowego¹⁷. Ta kompilacja, która odzwierciedla główne założenia klasycznych modeli postępowania odwoławczego, stanowi bazę do wnioskowania nad aktualnym kształtem polskiej procedury karnej. Konstatacja w tym względzie powinna opierać się na łącznej analizie art. 427 § 3 k.p.k. w zw. z art. 452 k.p.k., albowiem wskazane przepisy pozostają zasadniczymi w aspekcie problematyki postępowania dowodowego co do istoty sprawy, wyznaczając jego faktyczny zakres. Pierwsza kwestia dotyczy zniesienia zakazu przeprowadzania postępowania dowodowego co do istoty sprawy przez sąd odwoławczy. Była to zmiana zasadnicza. Przedmiotowa zasada – jak wynika z powyższego zestawienia – charakteryzowała model rewizyjny. Jej zniesienie należy zatem oceniać jako wyraz dążenia do zwiększenia apelacyjności postępowania odwoławczego. Nie jest to jednak jedyna zmiana, która kształtuje takie przekonanie. Wnioskowanie na tej płaszczyźnie opiera się również na łącznej analizie art. 427 § 3 k.p.k. oraz art. 452 § 2 i 3 k.p.k. O ile art. 427 § 3 k.p.k., który statuuje instytucję prekluzji dowodowej, może *prima vista* dowodzić znacznych ograniczeń w zakresie przeprowadzenia *in concreto* postępowania dowodowego, o tyle regułę interpretacyjną, która stanowi wskazówkę dekodującą *ratio legis* tego przepisu, wyznacza art. 452 § 3 k.p.k.¹⁸ Zawarte w niej wewnętrzne odesłanie do art. 452 § 2 pkt 2 k.p.k. należy odczytywać w taki sposób, iż nawet w sytuacji ziszczenia się przesłanki warunkującej zastosowanie konsekwencji prawnych wynikających z istoty prekluzji dowodowej („Sąd odwoławczy oddala wniosek dowodowy również, jeżeli: [...] dowód nie był powołany przed sądem pierwszej instancji, pomimo że składający wniosek mógł go wówczas powołać, lub okoliczność, która ma być udowodniona, dotyczy nowego faktu, niebędącego przedmiotem postępowania przed sądem pierwszej instancji, a składający wniosek mógł go wówczas wskazać” – art. 452 § 2 pkt 2 k.p.k.), sąd odwoławczy nie może oddalić wniosku dowodowego „jeżeli okoliczność, która ma być udowodniona, w granicach rozpoznania sprawy przez sąd odwoławczy, ma istotne znaczenie dla ustalenia, czy został popełniony czyn zabroniony, czy stanowi on przestępstwo i jakie, czy czyn zabroniony został popełniony w warunkach, o których mowa w art. 64 lub art. 65 Kodeksu karnego, lub czy zachodzą warunki do orzeczenia pobytu w zakładzie psychiatrycznym na podstawie art. 93g Kodeksu karnego” (art. 452 § 3 k.p.k.), *implicitie* przedmiotowy zakaz aktualizuje się w każdym układzie procesowym, w którym dowodzeniu podlega okoliczność istotna z perspektywy winy i sprawstwa oskarżonego. Dokonując zaś wykładni art. 452 § 2 pkt 2 k.p.k., zwracają w szczególności uwagę spójność językowa i tożsame ujęcie prekluzji dowodowej na kanwie art. 427 § 3 k.p.k. Łączne odczytanie powyżej cytowanych norm prawnych, wzbogacone wnioskowaniem bazującym na metodzie historycznej w zakresie zniesienia zakazu

17 D. Świecki, *Zakres postępowania dowodowego w instancji odwoławczej*, w: *Postępowanie odwoławcze w procesie karnym – u progu nowych wyzwań*, red. S. Steinborn, Warszawa 2016, s. 277.

18 Art. 452 § 3 dodany Ustawą z dnia 19.07.2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2019 r., poz. 1694).

dowodzenia co do istoty sprawy przez sąd odwoławczy, prowadzi do konkluzji, iż Sąd Najwyższy słusznie uznał w glosowanym wyroku, że sąd odwoławczy jest aktualnie nie tylko uprawniony, ale także zobowiązany do przeprowadzenia postępowania dowodowego na wypadek ujawnienia się na etapie kontroli instancyjnej braków w materiale dowodowym sprawy.

Treść glosowanej tezy zobowiązuje także do rozważań w przedmiocie rodzaju dowodów, które władny jest przeprowadzić sąd odwoławczy. Wyróżnione przez Sąd Najwyższy uprawnienie, a zarazem powinność w zakresie przeprowadzania przez sąd II instancji dowodów osobowych i nieosobowych jest słuszne. Rozważana problematyka postępowania dowodowego przed sądem odwoławczym – ze względu na jej istotny pod kątem praktyki stosowania prawa charakter – powinna koncentrować się nie tylko na prawidłowym wyznaczeniu zakresu dopuszczalnego dowodzenia co do istoty sprawy, ale także na ustaleniu, jakie dowody sąd odwoławczy jest uprawniony oraz zobowiązany przeprowadzić. Są to elementy, które pozostają we wzajemnej korelacji prawnej – przedmiotowa współzależność tych dwóch kwestii wymaga podkreślenia, iż podjęta problematyka, aby uznać, że została przeprowadzona w sposób umożliwiający zastosowanie *in concreto* obowiązującej zasady przeprowadzania postępowania dowodowego co do istoty sprawy, wymaga nie tylko wskazania właściwej podstawy prawnej, która zezwala na przeprowadzenie postępowania dowodowego w instancji odwoławczej oraz wyznacza jego stopień, ale także ustalenia, czy istnieją jakiegokolwiek ograniczenia rodzajowe w zakresie przeprowadzania dowodów w wyższej instancji. Zakreślona w tym miejscu problematyka stanowiła przedmiot analizy judykatury już za czasów obowiązywania art. 452 § 2 k.p.k. w brzmieniu pierwotnie nadanym przez ustawodawcę. Wynikająca wówczas z art. 452 § 2 k.p.k. klauzula uzupełnienia przewodu sądowego, konstatawana na podstawie brzmienia przepisu, który stanowił, iż: „Sąd odwoławczy może jednak w wyjątkowych wypadkach, uznając potrzebę uzupełnienia przewodu sądowego, przeprowadzić dowód na rozprawie, jeżeli przyczyni się to do przyspieszenia postępowania, a nie jest konieczne przeprowadzenie na nowo przewodu w całości lub w znacznej części. Dowód można dopuścić również przed rozprawą”¹⁹, choć obowiązująca w tamtym okresie w warunkach zakazu przeprowadzania postępowania dowodowego co do istoty sprawy (art. 452 § 1 k.p.k.²⁰), stanowiła podstawę do wnioskowania nad sposobem jej urzeczywistnienia. Skoro zatem przedmiotowa problematyka miała istotne znaczenie w warunkach obowiązywania zakazu przeprowadzania postępowania dowodowego co do istoty sprawy i łączącej się z nim klauzuli uzupełnienia przewodu sądowego, czyli w warunkach modelu postępowania odwoławczego dopuszczającego w niewielkim zakresie przeprowadzenie dowodów przez sąd odwoławczy, to tym bardziej zwiększa się jej ranga w warunkach reguły dowodzenia co do istoty sprawy przez sąd odwoławczy. Kierunek wykładni, zapoczątkowany w orzecznictwie pod rządami art. 452 k.p.k. w brzmieniu pierwotnie nadanym, powinien być z tych względów recypowany do procesu interpretacji i stosowania, ukonstytuowanej w wyniku zmiany modelu

---

19 Dz.U. z 1997 r., nr 89, poz. 555.

20 Ibidem.

postępowania odwoławczego, zasady przeprowadzania postępowania dowodowego co do istoty sprawy.

Punkt widzenia zaprezentowany w głosowanej tezie, w świetle którego sąd odwoławczy powinien – w razie takiej potrzeby w konkretnym układzie procesowym – przeprowadzić dowody zarówno o charakterze osobowym, jak i niesobowym, stanowi *de facto*, w części dotyczącej rodzaju dowodu, który może być przeprowadzony w instancji odwoławczej, odzwierciedlenie poglądów wyrażonych w tym względzie jeszcze pod rządami modelu postępowania odwoławczego utrzymanego w duchu rewizyjnym. Powyższe dowodzi treść postanowienia Sądu Najwyższego z 2 lutego 2006, sygn. akt II KK 284/05²¹, w tej części, w której Sąd Najwyższy stwierdził, iż:

Decyzja sądu odwoławczego o uzupełnianym przeprowadzeniu postępowania dowodowego albo o zaniechaniu jego przeprowadzenia powinna być zawsze poprzedzona szczegółową analizą, a w razie potrzeby weryfikacją przesłanek leżących u jej podstaw oraz dążeniem do skonkretyzowania okoliczności, jakie mają być udowodnione za pomocą wnioskowanego dowodu lub dowodu przeprowadzonego z urzędu. Może to być nowy dowód, jak i dowód ponowiony, zarówno z osobowego źródła dowodowego, bądź też ze źródła rzeczowego.

Aktualność poglądu wyraża przyjęta na jego gruncie idea równorzędności dowodów osobowych i rzeczowych, które mogą być przeprowadzone przez sąd odwoławczy i w tej części, nie wymaga jakiegokolwiek modyfikacji na potrzeby jego recypowania jako wskazówki interpretacyjnej w procesie dekodowania sposobu urzeczywistnienia aktualnie dopuszczalnego zakresu dowodzenia przez sąd odwoławczy. Ponadto należy uzupełnić, iż dowód „rzeczowy” to dowód „niesobowy”, o którym mowa w komentowanej tezie. Weryfikacja stanowiska, wyrażonego na gruncie cytowanego powyżej orzeczenia, sprowadzająca się do jego dostosowania do aktualnej rzeczywistości prawnej, wymaga jedynie uwzględnienia w procesie interpretacji problematyki postępowania dowodowego przed sądem II instancji faktu, iż aktualnie sąd odwoławczy przeprowadza postępowanie dowodowe co do istoty sprawy, a nie uzupełnia je w warunkach obowiązywania zakazu dowodzenia co do istoty sprawy. Należy także dodać, iż doktryna²² oraz judykatura²³, wśród dowodów, które mogą być przeprowadzone w postępowaniu odwoławczym, wyróżniają takie dowody, jak: z zeznań świadka, z opinii biegłego, z wyjaśnień oskarżonego czy z dokumentu.

W świetle dotychczasowych rozważań, na akceptację zasługuje również pogląd wyrażony przez Sąd Apelacyjny w Szczecinie, na gruncie wyroku z dnia 12 lipca 2018 r., II AKA 92/18²⁴, w którym zaprezentowano następujące stanowisko:

²¹ Postanowienie SN z 2.02.2006 r., II KK 284/05, LEX nr 176040.

²² K. Marszał, *Glosa do uchwały SN z dnia 24 stycznia 2001 r.*, I KZP 47/2000, „Państwo i Prawo” 2001, nr 10, s. 115; D. Świecki, *Glosa do postanowienia SN z dnia 15 października 2003 r.*, III KK 271/02, „Orzecznictwo Sądów Polskich” 2004, nr 9, LEX; M. Klejnowska, *Glosa do postanowienia SN z dnia 15 października 2003 r.*, III KK 271/02, „Państwo i Prawo” 2004, nr 9, LEX; K. Woźniewski, *Glosa do postanowienia SN z dnia 4 stycznia 2005 r.*, V KK 388/04, „Gdańskie Studia Prawnicze – Przegląd Orzecznictwa” 2005, nr 3, s. 91–96.

²³ Wyrok SN z 17.06.2003 r., V KK 162/02, Legalis nr 58097; wyrok SN z 18.06.2003 r., IV KKN 272/00, LEX nr 80289.

²⁴ Wyrok SA w Szczecinie z 12.07.2018 r., II AKA 92/18, LEX nr 2544933.

„(...) W postępowaniu odwoławczym nie ma żadnych ograniczeń co do wykorzystania źródeł dowodowych, zaś sąd, *ad quem* przeprowadzając dowód na rozprawie apelacyjnej, jest przede wszystkim sądem merytorycznym”.

Konkludując i uwzględniając treść wybranych orzeczeń, służących zobrazowaniu kwestii związanej z rodzajami dowodów, które mogą być przeprowadzone przez sąd odwoławczy, należy skonstatować, że Sąd Najwyższy słusznie zatem stwierdził w głosowanym orzeczeniu, iż:

W razie stwierdzenia konkretnych treściowych braków części dowodów osobowych i nieosobowych, Sąd II instancji był zarówno uprawniony, jak i zobowiązany do tego, by czynności dowodowe autonomicznie przeprowadzić, skoro aktualnie obowiązujące regulacje postępowania odwoławczego, w tym wynikające z art. 452 k.p.k., wskazują na znaczne możliwości orzekania reformatoryjnego sądu odwoławczego, także w oparciu o dowody przeprowadzone wyłącznie w tej fazie postępowania.

Potwierdzona tezą głosowanego orzeczenia zasada przeprowadzania postępowania dowodowego co do istoty sprawy, kreśląca wniosek o merytorycznym charakterze postępowania odwoławczego, spowodowała także falę dyskusji w przedmiocie zgodności tak ukonstytuowanej w wyniku zmian normatywnych reguły przeprowadzania dowodów przez sąd II instancji z zasadą dwuinstancyjności postępowania. Na tle głosowanej tezy pojawia się pytanie, czy szerokie możliwości dowodowe po stronie sądu odwoławczego, nadane mu w drodze ustawy karnoprocesowej, łączące się z powinnością merytorycznego, co do zasady, finalizowania postępowania odwoławczego, stanowi przejaw respektowania konstytucyjnej zasady dwuinstancyjności postępowania sądowego? Przedmiotowy aspekt pozostaje w związku z art. 176 ust. 1 Konstytucji RP, który stanowi, iż: „Postępowanie sądowe jest co najmniej dwuinstancyjne”²⁵, wyznacza jej źródło. Zasadnicze znaczenie dla określenia stopnia respektowania zasady dwuinstancyjności postępowania sądowego w warunkach modelu postępowania odwoławczego z przewagą elementów apelacyjnych ma sposób wnioskowania w tym względzie prezentowany na kanwie orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego.

Na szczególne uwzględnienie w tej materii zasługuje stanowisko prezentowane przez Trybunał Konstytucyjny na gruncie wyroku z dnia 13 lipca 2009 r., SK 46/08²⁶, które prezentuje następujący sposób interpretacji zasady dwuinstancyjności postępowania z perspektywy postępowania odwoławczego zbliżonego do modelu apelacyjnego:

Trybunał Konstytucyjny stwierdza, że art. 176 ust. 1 Konstytucji ustanawia zasadę dwuinstancyjnego postępowania sądowego, z której wynika: 1) dostęp do drugiej instancji (przyznanie stronom środków zaskarżenia); 2) powierzenie rozpoznania sprawy drugiej instancji sądowi wyższego szczebla. Zgodnie z orzecznictwem Trybunału zasada dwuinstancyjności zapewnia kontrolę rozstrzygnięcia podejmowanego przez sąd pierwszej instancji przez dwukrotną ocenę stanu faktycznego i prawnego sprawy oraz kontroli prawidłowości stanowiska zajętego przez sąd pierwszej instancji.

²⁵ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. nr 78, poz. 483 z późn. zm.).

²⁶ Wyrok TK z 13.07.2009 r., SK 46/08, OTK-A 2009, nr 7, poz. 109.

Akceptacja zaprezentowanego powyżej poglądu Trybunału Konstytucyjnego została wyrażona na gruncie orzecznictwa Sądu Najwyższego²⁷. W kontekście zaprezentowanego zapatrywania na wyróżnienie zasługuje również pogląd prezentowany w doktrynie prawa karnego procesowego²⁸, w świetle którego „(...) zasada dwuinstancyjności postępowania sądowego postrzegana jest formalnie, a nie materialnie”.

Powyższe zapatrywanie zasługuje na aprobatę, albowiem pozostaje w zgodzie z konstytucyjnym ujęciem zasady dwuinstancyjności postępowania sądowego. Na gruncie art. 176 ust. 1 Konstytucji RP jest bowiem wyrażona wyłącznie powinność stworzenia regulacji prawnych statuujących prawo do zaskarżenia orzeczenia. Wskazany zapis normatywny nie prezentuje jednak treści konkretnego modelu postępowania odwoławczego, który urzeczywistniałby z założenia ideę analizowanej zasady. Na tej podstawie można zatem konstatować, iż teza głosowanego orzeczenia nie tylko uwzględnia aktualnie obowiązujące regulacje prawne Kodeksu postępowania karnego z 1997 r., odnoszące się do problematyki postępowania dowodowego przed sądem odwoławczym w polskim procesie karnym, lecz także respektuje konstytucyjną zasadę dwuinstancyjności postępowania.

Reasumując, należy stwierdzić, iż Sąd Najwyższy słusznie wskazał, że aktualnie sąd odwoławczy ma obowiązek przeprowadzić postępowanie dowodowe na wypadek ujawnienia braków w materiale dowodowym sprawy. Decyduje o tym idea aktualnie obowiązującego modelu postępowania odwoławczego, który poprzez brak zakazu dowodzenia co do istoty sprawy oraz istotne ograniczenia względem stosowania instytucji prekluzji dowodowej (art. 427 § 3 k.p.k. oraz art. 452 § 2 pkt 2 k.p.k.) wskazuje na jego apelacyjny charakter.

BIBLIOGRAFIA

- Doda Z., Gaberle A., *Kontrola odwoławcza w procesie karnym. Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Komentarz*, Warszawa 1997.
- Fingas M., *Orzekanie reformatoryjne w instancji odwoławczej w polskim procesie karnym*, Warszawa 2016.
- Funkcje procesu karnego. Księga Jubileuszowa Profesora Janusza Tylmana*, red. T. Grzegorzczak, Warszawa 2011.
- Kaftal A., *W sprawie modelu środków odwoławczych*, „Państwo i Prawo” 1973, nr 8–9.
- Klejnowska M., *Glosa do postanowienia SN z dnia 15 października 2003 r., III KK 271/02*, „Państwo i Prawo” 2004, nr 9.
- Kotowski A., *Skarga nadzwyczajna na tle modeli kontroli odwoławczej*, „Prokuratura i Prawo” 2018, nr 9.
- Kwiatkowski Z., *Evidentiary Proceedings Before an Appellate Court in the Polish Criminal Trial*, „Ius Novum” 2016, nr 2.
- Marszał K., *Glosa do uchwały SN z dnia 24 stycznia 2001 r., I KZP 47/2000*, „Państwo i Prawo” 2001, nr 10.

²⁷ Tak np. wyrok SN z 15.11.2017 r., IV KS 5/17, LEX nr 2410631.

²⁸ Z. Mierzejewski, *Reguły ne peius z art. 454 k.p.k. po zmianie modelu postępowania odwoławczego w sprawach karnych – uwagi de lege lata oraz de lege ferenda*, „Przegląd Sądowy” 2019, nr 9, s. 56.

- Mierzejewski Z., *Reguły ne peius z art. 454 k.p.k. po zmianie modelu postępowania odwoławczego w sprawach karnych – uwagi de lege lata oraz de lege ferenda*, „Przegląd Sądowy” 2019, nr 9.
- Postępowanie odwoławcze w procesie karnym – u progu nowych wyzwań*, red. S. Steinborn, Warszawa 2016.
- Świecki D., *Apelacja w postępowaniu karnym*, Warszawa 2012.
- Świecki D., *Bezpośredniość czy pośredniość w polskim procesie karnym. Analiza dogmatycznoprawna*, Warszawa 2013.
- Świecki D., *Glosa do postanowienia SN z dnia 15 października 2003 r., III KK 271/02*, „Orzecznictwo Sądów Polskich” 2004, nr 9.
- Świecki D., *Konstrukcja apelacji jako środka odwoławczego w procesie karnym*, Warszawa 2023.
- Waltoś S., *Model postępowania przygotowawczego na tle prawnoporównawczym*, Warszawa 1968.
- Woźniewski K., *Glosa do postanowienia SN z dnia 4 stycznia 2005 r., V KK 388/04*, „Gdańskie Studia Prawnicze – Przegląd Orzecznictwa” 2005, nr 3.

Cytuj jako:

Wączek A., *Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2023 r., I KS 15/23*, „Ius Novum” 2024, nr 4(18), s. 115–125. DOI: 10.26399/iusnovum.v18.4.2024.34/a.waczek